

Nurettin Topçu'nun Devlet Anlayışı

Hüseyin Karaman*

Özet

Nurettin Topçu, gerek ahlak alanında ortaya koyduğu görüşleriyle gerek Hareket Dergisi'ndeki yazıları ve dergi etrafında oluşan ekolle günümüze kadar etkisini sürdürmüş bir düşünürdür. Bu bildiride, çağdaş Türk düşünürü ve ahlakçısı olan Nurettin Topçu'nun siyaset felsefesi içinde önemli bir yer tutan devlet anlayışını ele alacağız. Devlet anlayışı çerçevesinde Topçu'nun devlet algısı, siyaset-ahlak ilişkisi, devlet şekilleri, din-devlet ilişkisi, demokrasiye bakışı gibi konulardaki görüşlerini bildirinin sınırları çerçevesinde ele almaya çalışacağız. Dinleyici açısından konunun anlaşılmasının kolaylaştırılması ve Nurettin Topçu'nun siyaset felsefesi açısından hangi çizgide olduğunun ve hangi ekolü takip ettiğinin belirlenebilmesi için yer yer farklı filozoflarla da karşılaştırmalar yapılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Nurettin Topçu, Devlet Anlayışı, Din Devlet İlişkisi, Demokrasi, siyaset ahlak ilişkisi

Giriş

Nurettin Topçu, başta *Devlet ve Demokrasi* isimli eseri olmak üzere *İradenin Davası* isimli kitabında ve *Hareket Dergisi*ndeki yazılarında devlet anlayışı ile ilgili görüşlerini ortaya koymuştur. Biz de bildiride özellikle bu ifade ettiğim eserlerden hareketle konuyla ilgili görüşlerini sizlere ifade edeceğiz.

Konuyu anlaşılması için dört başlık halinde ele alacağız:

- Devlet Kavramı ve Devlet Şekilleri,
- Din-Devlet İlişkisi veya Teokratik Devlet Anlayışı,
- Demokrasi Anlayışı,
- İdealindeki Devlet Şekli,

1. Devlet Kavramı ve Devlet Çeşitleri

Nurettin Topçu, *İradenin Davası* isimli eserinde devleti farklı şekillerde tanımlamaktadır:

* Prof. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Rektörü, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi, e-posta: huseyin.karaman@erdogan.edu.tr

"Devlet, millet vücudunun ruh kazanması ve ilahi bir ruhun millete beden kazandırması demektir."¹

*"Devlet, ferdin ruhunda harekete başlayan, milleti meydana getiren ve ilahi iradeye kavuşmak için hamleler yapan iradenin fertten Allah'a götüren yoldaki bir duraktır."*²

*"Devlet, muayyen topraklar üzerinde hâkimiyetle yaşayan insanların meydana getirdiği manevi birlik, millet varlığının ruhu, millet iradesinin gözüktüğü yerdir."*³

Onun bu tarifi beraberinde birlik halinde bir halk kütlesi yani millet, vatan toprağı ve idare edici iktidar yani hâkimiyet diye üç unsuru getirir. Ona göre devleti oluşturan bu unsurların en önemlisi iktidar veya otorite denilen manevi birliktir. Çünkü manevi birliğin bulunmadığı yerde devlet de olamaz. Şayet böyle bir durumda devlet varsa bu devlet yolsuz ve haksız olarak ayakta duruyor demektir. İradesi azalan devlet, çökmeye doğru giderek kısa zamanda yıkılır. Devlette irade yıkıldıkça vatandaşlar arasındaki hukuki bağlar gevşer, toplum düzeni zayıflar. Düzenin bozukluğu güvensizlik şeklinde görünür. Ekonomi ve ticaret hayatında sözleşmeye, okulda öğretmene, mahkemede hâkime güvensizlik başlar. Camide imama, ilde valiye, ailede evlada, sokakta polise güvenilmez olur.

İktidarın kaynağı yönetilenlerin itaatidir. Bir irade meselesi olan itaati ortaya çıkaran da mesuliyettir. Dolayısıyla da itaatin mutlak olduğu yerde devlet güçlüdür. Çünkü devlet varlığının esaslı unsuru hâkimiyettir. Kendi başına yalnız vatan bir ceset, cansız bir vücut sayılırsa millet onun hayatı, devlet ise ruhu sayılmalıdır. Devlet, milletin şuurudur.⁴

Ona göre devlet bir insandır ve bir fert gibi şahsiyet olarak meydana gelir. Eğer devlet kurucu olan şahsiyet yoksa devlet de olmaz.⁵

Topçu devletin temelini ve varlığının hikmetini hâkimiyet ve otorite olarak kabul ettiği için devlet konusundaki sınıflamasını da otorite esasına göre yapmaktadır. Ona göre zaten en doğru hareket tarzı da bu olmaktadır. Devleti; Otoriteli / iradeli devlet ve otoritesiz devlet / iradesiz devlet diye ikiye ayırır.⁶ O, iyi devlet şekli diye bir şeyin olamayacağını ve devletin iyi olup olmadığını otoriteyi elinde bulunduranların belirleyeceğini belirtir. Devletin iyi veya kötü olması otoriteye sahip olan yönetici zümreye bağlıdır.

Devlet ve Demokrasi isimli eserinde bu düşüncelerini şöyle ifade eder:

*"Hangi devlet şekli olursa olsun, onu yaşatanların elinde değer kazanır. İdare cihazı ve devlet şekli, bu cihazı elinde bulunduranların ferdî iradesinden ayrılmaz. Ebedî devlet şekli olamaz. O da içtimâî müesseselerle beraber değişir. Değişmeyen ancak devletteki iradedir, hâkimiyet ve iktidardır."*⁷

¹ Nurettin Topçu, *İradenin Davası*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1998, s. 48.

² Topçu, *İradenin Davası*, s. 47.

³ Topçu, *İradenin Davası*, s. 46.

⁴ Topçu, *İradenin Davası*, s.46, 49; amlf., *Devlet ve Demokrasi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1998, s.40.

⁵ Nurettin Topçu, *Ahlâk Nizamı*, Dergah Yayınları, İstanbul 1997, s. 21-22.

⁶ Topçu, *İradenin Davası*, s.48.

⁷ Topçu, *Devlet ve Demokrasi*, s.168.

2. Din-Devlet İlişkisi / Teokratik Devlet Anlayışı

Nurettin Topçu'nun iradeyi iktidara bağlayan ve itaati meydana getiren bir unsur olarak gördüğü mesuliyet şuuru, devlet anlayışında önemli bir yer tutar. Hatta o daha ileri giderek devlet fikrinin mesuliyet düşüncesinden ayrılmayacağını belirtir. Devlette mesuliyet ise, hâkim olanın idare edilen zümreye verdiği söz demektir.⁸ Bu mesuliyet iradesinin kaynağı ise, Allah'tır. Fakat düşünürümüz bununla kesinlikle teokratik devlet anlayışını kastetmemektedir. Çünkü o, din müesseseseleşince herhangi bir ferdin eline geçtiği ve dünya saltanatı haline dönüştüğünden dolayı dinin kurumlaştırıldığı teokratik devlete karşı çıkmaktadır. Onun istediği ise devlet kurucusunun, yani iktidarı elinde bulunduranların, yönetenlerin kendi iradelerini Allah'a teslim etmesidir.⁹ Ayrıca din bir dünya saltanatı değildir. Onun siyasetle ilişkisi olamaz. Tarihimizde şeyhülislamlık müessesinin din adına sahip olduğu iktidar ile siyaset yapmasını hem devletin hem de dinin içten çökmesinin başta gelen sebeplerinden birisi olarak görür. Dinî makam ikaz, irşad ve Hakk'a işaret yeridir.¹⁰

Bütün bunlara rağmen onun düşünce sisteminde din ve devlet fikirlerini birbirinden tamamen ayırmak da öyle çok mümkün değildir. Çünkü Topçu'ya göre "*din Allah'ın emri, devlet Onun hareketidir.*"¹¹

3. Demokrasi Anlayışı

Nurettin Topçu'nun devlet anlayışında demokrasi ve değerlendirmesi geniş yer tutar. Topçu yazılarında demokrasinin hem olumlu yönlerinden, hem de olumsuz yönlerinden bahsetmiştir. Topçu'ya göre Batı dünyasından gelen her fikir ve düşünce gibi, demokrasi de halkımıza, herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmadan, bünyemize uygun olup olmadığı sorgulanmadan toplum için bir nevi dünya cenneti olarak tasarlanmış ve "amentü" halinde ezberletilmiştir. Asrımızda en iyi hükümet şekli olduğu hususu neredeyse bütün zihinlerde kökleşmiş olan demokrasiyi, "*hâkimiyetin bütün millete yayılması ve devlet iradesinin milletin her ferdi tarafından kullanılması*"¹² olarak tanımlayan Topçu, onun geçmiş asırlardaki zorba hükümdarların zulmünden kaçan insanlığın bu zulümlere tabii bir tepkisi, bir karşı çıkması olarak ortaya çıktığını ifade eder.¹³

Yine Topçu, demokraside bütün fertlerin mesuliyet kazandığını otoritenin cemiyete yayıldığını devlet iradesinin cemiyetin her ferdi tarafından kullanıldığını ve demokrasinin uzun bir tarih içinde zulüm yapan hükümdarın zulmünden korunmayı en fazla teminat altına alan rejim olduğunu da belirtir. Ancak eğer onun arkasında demokrasinin kendisinden başka bir kuvvet yaşamıyorsa, eğer böyle bir kuvvet en büyük mesuliyet iradesini en büyük hâkimiyetle

⁸ Topçu, İradenin Davası, s.55.

⁹ Nurettin Topçu, *Ahlâk Nizamı*, Hareket Yayınları, İstanbul 1970, s. 146.

¹⁰ Nurettin Topçu, "Din Eğitimi", *Türkiye'nin Maarif Davası*, Dergah Yayınları, İstanbul 1997, s.123.

¹¹ Nurettin Topçu, *Büyük Fetih*, İstanbul, Hareket Yayınları 1968, s.22.

¹² Topçu, İradenin Davası, s.55.

¹³ Topçu, *Devlet ve Demokrasi*, s. 119-120, 127.

birleştirmemişse, demokrasinin yapacağı iş, rüzgârlı ve yağmurlu bir yolculukta kırık ve her tarafı delik şemsiyenin yapabileceğinden ileri gitmez.¹⁴

Bununla birlikte ona göre hiçbir rejim kendiliğinden mutlak surette ne iyidir, ne de kötüdür. Ayrıca genel olarak en iyi hükümet şekli diye belirli bir şekli belirlemek de doğru değildir. Her yerde ve her insanın elinde selamete götürücü, mutluluğa ulaştırıcı bir rejim şekli olmadığı gibi iyi insanların elinde zararlı olacak bir rejim de tasavvur olunamaz. Hükümetin iyiliği, idare ettiği halkın bünyesine uygun oluşu ile ölçülebilir ve esas olan otoriteyi kullanacak insanın ruh ve ahlak yapısıdır. Sade bir alet, bir cihaz olarak demokrasi, insan hak ve hürriyetlerinin korunmasında en elverişli bir hukuki müessesedir. Fakat bu müessesenin başarısı, onu kullananların iyi niyetine bağlıdır. İyi niyet olmazsa demokrasiden, başka rejimlerden doğacak bütün kötülüklerin doğması beklenebilir. Demokrasi, zorba idarelere karşı bir tepkidir. Ancak demokrasi, kendisinden beklenen gayeye ulaştırabilmek için, onu kullanan insanlardan kemal ve fazilet ister. Hem de monarşide bir fert veya zümrenin fazileti çok kere yeterli olduğu halde demokrasinin selameti için idareye iştirak eden ferdin, hatta oy kullandıkları için bütün halkın faziletli olması gerekir.¹⁵

Nurettin Topçu, demokrasinin olumlu yanlarının yanında eleştirilebilecek olumsuz yönlerinin de olduğunu, tatbikinde karşılaşılan birtakım güçlüklerin varlığını da ifade etmektedir.

Ahlaki zafiyet eleştirisi

Her şeyden önce demokraside hâkimiyetin bütün fertlere yayılması ve eşit oy hakkının getirilmesi, böylece de âlimle cahilin, düşünürle amelenin, bilenle bilmeyenin, hayatının kemal mevsimine ulaşmış olgun ve faziletli bir hâkim ile psikopat bir katilin bir kabul edilmesi büyük bir ahlâkî zaafiyettir. Demokrasi keyfiyetin yerine kemmiyeti koymuştur. Siyasi hürriyet demokrasinin başarıya ulaşması için yeterli değildir. Kendi yolunu bulamamış bir halk kütesinin şu veya bu emellere alet olması her zaman mümkündür. Dolayısıyla da demokrasinin başarıya ulaşması için halka önderlik edecek olgun ve faziletli bir münevver zümrenin yetişmesi gerekir. Parti ile basın yayın organlarının menfaatlerinin örtüşmesi, halkın cehaletinden beter olabilir. Çünkü burada insanların olgunluk düzeylerindeki, kültür ve ahlâk seviyelerindeki farklılıklar dikkate alınmamış ve insanlar hep birbirlerine eşit sayılmıştır. Bu anlayışın sonucu olarak ta toplumda cahillerle menfaatçilerin sayısının olgun ve erdemli insanların sayısından daha çok olduğu için toplumu faziletli ve erdemliler değil, kötüler idare edecektir.¹⁶

Ahlaki düşüğe yol açmaktadır.

Ayrıca demokrasi hem ferdi hem de toplumsal planda ahlâkî düşüğe yol açmaktadır. Demokrasi ile ahlâk arasındaki bu ilişkiyi şöyle ifade eder:

¹⁴ Topçu, *Ahlak Nizamı*, s. 20.

¹⁵ Topçu, *Devlet ve Demokrasi*, s. 119-120; amlf., *Sosyoloji*, Dergah Yayınları, İstanbul 2001, s. 98.

¹⁶ Topçu, *Devlet ve Demokrasi*, s. 120-122, 127-128; amlf., *Sosyoloji*, s. 100, .

"...Demokrasinin gerçek şekli olan çok partili rejim devrinde vatandaş ahlâkının düştüğünü görüyoruz. Önceleri komşu köyleri birbirine garazkâr yapan ahlâk düşüklüğü şimdi kardeşi kardeşe düşman yapmaktadır. Aile içindeki görevleri unutturan partililik kavgaları fertlerde fitne tohumlarını geliştiriyor. Köylerde ve ailelerin içindeki menfaat ayrılıkları, parti ayrılıklarına dayanarak saldırgan kuvvet kazanıyor.¹⁷

Ahlak idealinin iflas etmesi

Demokraside ahlâk ideali de iflasa doğru gitmektedir. Çünkü insanların hepsi kendisinin başka fertlerle aynı hizada bulunduğunu kabul edince hürmetin bir anlamı ve manası kalmıyor. Hâlbuki ruhî yönden insanın kendisinden daha üstün olan bir insana yönelme ihtiyacı vardır. Ruh bakımından bütün insanların kendisinden daha üstün ruhu arayarak hürmetle ona çevrilmesi ve derece derece üstünlüğe sahip olanların hayranlığı ile Allah'a ulaşmak isteği, ahlâk idealinin yöneldiği bir yol ve bir realitedir. Dolayısıyla bu hayranlık duygusu ve hürmetin yok edildiği yer olan demokraside ahlâk yoktur.¹⁸

Azınlık açısından haksızlık olması

Ayrıca Nurettin Topçu'ya göre demokrasi halkın iradesi olmakla birlikte, bu idarede çoğunluğun kararları hâkimdir. Çoğunluğun verdiği oyda, azınlığın iradesi bulunmayacak, ancak azınlık ister istemez verilen kararlara uyacaktır. Dolayısıyla da demokrasinin çoğunluğun oyunu hak diye kabul etmesi, azınlık yönünden bir haksızlık olmaktadır. Çoğunluğun oyuyla otoriteyi elinde bulunduran iktidar partisi, kendi görüş açısı ve belli zümreler doğrultusunda hareket edince bu rejim azınlık için bir despotizm haline gelir. Bu yüzden iktidarı ele geçiren partinin taraftarlarıyla muhalefet partilerine bağlanan halk kütelleri arasındaki hoşnutsuzluk bazen iç mücadelesi haline alıyor. Bu mücadelede, kendi iradeleriyle kendilerini idare etmek isteyen tarafların hepsi de aynı derecede haklıdır. İstedikleri, haksız bir mücadele değil, kendi iradelerini yaşatmaktır.¹⁹

Kanuna itaatin zayıflaması

Topçu'ya göre kanun rejimi olan demokraside kanuna itaat duygusu da zayıflamaktadır. Çünkü halk "kanun yapan benim" diye biliyor. Özellikle aşağı tabakada itaat duygusunun gevşemesi ahlakın temeli olan hürmet hissini de zayıflatıyor. "Kanun benim irademin mahsulüdür" diyen herhangi bir vatandaş, bazen kanun karşısında hürmet duymamak için bunu sebep sayabiliyor. Çünkü o, daima yukardan gelene karşı hürmet duymaya alışmıştır ve hürmeti korku ile karıştırmaktan bütün ömründe kurtulamamıştır.²⁰

¹⁷ Topçu, *Devlet ve Demokrasi*, s. 133-134.

¹⁸ Topçu, *Devlet ve Demokrasi*, s. 132.

¹⁹ Topçu, *Devlet ve Demokrasi*, s. 140; amlf., *Sosyoloji*, s. 100.

²⁰ Topçu, *Devlet ve Demokrasi*, s. 133, 35, 136.

Nurettin Topçu'ya göre her şeyden önce demokrasinin dayandığı iki temel olan eşitlik ile hürriyet ilkeleri de çürümektedir. Esasından eşitlik sadece bir dış görünüşten ibarettir. Her biri bir oy kullanan insanların arasında kültür ve ahlak bakımlarından eşitlik yoktur. Bu rejimde insanın fert olan varlığının taşıdığı cevher, eşitlik terazisinde tartılarak onun insanlık değeri hesaba katılmamıştır. İnsanlar hep birbirlerine eşit sayılmıştır.

Demokrasinin dayanmış olduğu ikinci temel olan hürriyet ise hiçbir zaman ruhi ve ahlaki hürriyet manasını kazanamadı. O sadece yukarıdan gelecek zulümlerden halkın korunmasını sağlayıcı bir cihazı harekete geçirmiş bulunuyor.²¹

“Demokrasi insanın büyük ve ilahi tarafını budayarak onun hırslarıyla menfaat emellerine hayat kazandırıyor. İlim, sanat, ahlak ve din gibi insan ruhunun ideal atılışlarının Allah'a doğru ilerleyişi demokraside yön değiştirilerek halkın hırslarına çevriliyor ve sefil ihtirasların çukurunda boğuluyor.”²²

Topçu'ya göre demokrasi, fertlerin üstünde koruyucu ve güdücü iktidar tanımayan ferdi, iddia sahibi yaparken yalnız bırakmaktadır. Çünkü onda ferdi iradelerin dayanacağı destekler yoktur. Sadece kendi kuvvetlerine bağlanan fertte ümitler azalıyor, idealler zayıflıyor. Yine demokraside ferdi iradenin itici kuvvetleri gibi frenleyici kuvvetleri de gevşeyerek vatandaşlarda şımarık davranışlar meydana geliyor. Ferdietçi yarışmaları ortadan kaldıran demokrasinin taklitçilik yolu fertlere sürü halinde yaşama sevgisini aşılması yüzünden, romantik zirvelere tırmanma çabaları kaybolmaktadır.

Demokrasi, niteliğin yerine niceliği koyduğu gibi ruhun yerine de maddeyi koyuyor. Çoğunluğu sözünün geçerli olması kemiyetin hakimiyeti idi. Bir toplumun ferdi ruhtaki akislerinin yerine toplumun madde olan kütesinin hâkim oluşu ise ruhun yerine maddenin geçirilmesidir.

Bütün bunlardan dolayı Nurettin Topçu demokrasinin, eksik ve eleştiriye açık tarafları bertaraf edilse bile tam ve mutlak bir hale gelemeyeceği kanaatindedir. Çünkü tam demokrasi demek, vatandaşların hepsinin servet, kültür ve her türlü değerler bakımından eşit oldukları demokrasi demektir. Ancak tam bir demokrasi insanlık tarihi boyunca hiçbir zaman mümkün olmadığı gibi bundan sonra da olmayacaktır. Zira her zaman insanlar arasında birtakım farklar bulunacaktır. Bütün halkın kendini idare etme işini omuzlarına yüklenmesi demek olan demokrasi geçici bir rejimdir. Siyasi tarihin bir geçit devresidir. Örnek ve ebedi bir idare şekli bulununcaya kadar halkın geçici olarak idare işlerine vekalet etmesidir.²³

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki, Nurettin Topçu devlet ve demokrasi anlayışını üç temele dayandırmaktadır: Adalet ve hukuku temele alan merkezîyetçilik, halkın isteği ile Allah'ın iradesinin birleştiği yerde meydana gelen cihaz yapıcı kudret olarak anlaşılması gereken otoritecilik, yarının hesabını verme sancısını yüreğinde hissedebilen toplumların oluşturduğu

²¹ Topçu, *Devlet ve Demokrasi*, s. 127-128.

²² Topçu, *Devlet ve Demokrasi*, s. 131.

²³ Topçu, *Sosyoloji*, s. 101; amlf., *Devlet ve Demokrasi*, s. 127, 134-136.

sorumluluk duygusu. Dolayısıyla da mesuliyet sahibi, otoriteli, Allah'a hesap vermeye hazırlıklı, yıkıcı hareketleri engellemeye kabiliyetli idare en iyi devlet idaresidir.²⁴

4. İdealiindeki Devlet Şekli

Nurettin Topçu bir yandan demokrasi gibi mevcut oluşumlara gerek ahlâkî gerekse başka açılardan tenkitlerini yöneltirken diğer taraftan da, idealiindeki devletin özelliklerini ve hangi temellere dayanması gerektiğini ortaya koymuştur. O en iyi devlet idaresini şöyle tanımlar:

"Hareketlerinde mesuliyetle otoriteyi yaşatırken her an büyük mahkeme huzurunda hesap verme durumunda bulunan büyük ruhları işbaşına getirmeye ve bu ferdî değerlerin hareketlerini engelleyecek yıkıcı kuvvetleri önlemeye en kabiliyetli idare, bizce en iyi devlet idaresidir" ²⁵

Topçu dinî bir sorumluluk taşıyan, mesul, otoriter, insan sevgisine dayalı ve ferdî kabiliyetleri geliştirici bir devlet olarak belirttiği idealiindeki devletin en mükemmel şeklinin, otoriteli devletin en güzel örneklerini ortaya koymuş olan Hz. Ömer ile Yavuz Sultan Selim'in devletlerinde görüldüğünü ileri sürer.²⁶ Devlet anlayışında en başta ilahî otorite yani Allah bulunur ve yönetici konumundakiler de iradelerini Allah'a teslim ederler. Yani O'nun emir ve yasakları doğrultusunda hareket ederler.²⁷

Onun ileri sürdüğü devlet, ahlâk temeline dayanan spritüalist (ruhçu) bir devlettir.²⁸ Bu devlet aynı zamanda otoriter bir devlettir. Çünkü o, her devirde en iyi devletin en yüksek otoriteye sahip devlet olduğunu belirtir.²⁹ Her toplumda gerek ferdî sapıklıklardan, gerekse de cemiyet bünyesindeki aksaklıklardan dolayı daima suç işleyenler bulunacaktır. Fakat devletin gücü sayesinde bu ahlak-dışı hareketler, ya tamamen ortadan kalkar, ya da birer istisna haline gelirler. İşte bundan dolayı düşünürümüz otoriter bir devlet anlayışında ısrar etmektedir. Bu devlete "milli devlet" ismini verir ve onu hem milliyetçilikten, hem de cemaatçı, toplumcu bir özellikten ayrı görmez. Bu düşüncesinden dolayı da Müslüman Türk'ün devlet telakkisinin Müslüman Anadolu sosyalizmi olduğunu ifade eder. Müslüman Anadolu sosyalizmini şöyle tanımlar:

Müslüman Anadolu sosyalizmi İslâm'ın ruh ve ahlâkına sahip olacak Anadolu'nun insanını ve bütün hayat kuvvetlerini, ferdî menfaatleriyle ihtirasların sınırları dışına çıkarıp bir ilahi bölgede, tam iktidarı ile sağlam iradenin disiplini altında, millet selameti yolunda seferber etmektedir." ³⁰

Bu noktada şunu da ifade etmeliyim ki, Nurettin Topçu, marksist anlamda bir sosyalizmi savunmamış olmasına rağmen, "sosyalist" ve "sosyalizm" kelimelerini kullanmasından dolayı bazı

²⁴ Nurettin Topçu'nun demokrasi anlayışı hakkında geniş bilgi için bk. Ahmet Tabakoğlu, "Nurettin Topçu'da Devlet Anlayışı", *Nurettin Topçu'ya Armağan*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1992, s. 72-74; Vehbi Ünal, "Nurettin Topçu'nun Düşünce Sisteminde Devlet ve Demokrasi", *CÜ. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2010, sy. 2, s. 469-485.

²⁵ Topçu, *Devlet ve Demokrasi*, s. 114.

²⁶ Nurettin Topçu, *Milliyetçiliğimizin Esasları*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1978, s.246.

²⁷ Topçu, *Milliyetçiliğimizin Esasları*, s.100.

²⁸ Topçu, *Ahlâk Nizamı*, s.162, 165.

²⁹ Topçu, *Devlet ve Demokrasi*, s.168.

³⁰ Topçu, *Ahlâk Nizamı*, s. 9, 119; "Türk Milliyetçiliği ve Komünizm", *Hareket Dergisi*, sy.32 (Ağustos 1968), s.4.

eleştirilere muhatap olmuştur. Onu eleştirenlerden birisi de Necip Fazıldır.³¹ Bize göre bu konuda Topçu'ya yöneltilen eleştiriler ağır bir itham olup onun ne kastettiği anlaşılmadan yapılmıştır. Ayrıca burada dönemin hassasiyetinin de önemli bir rolünün olduğu kanaatindeyiz. Topçu, bu noktada kendisine yapılan eleştirileri, sosyoloji cehaleti ile vicdan ve kalp terbiyesinin yokluğu olarak değerlendirir.³² Halbuki düşünürümüz sosyalizm anlayışının İslâm'ın dışında bir şey olmadığını ve amacının İslâmi prensiplerin hâkim olduğu bir toplum oluşturma olduğunu çeşitli vesilelerle belirtmiş³³ ve bu davanın İslâm'ın özünde olan Hakk davası olduğunu, kelimelerin sadece bir kıyafet olup insanlar tarafından giydirildiğini esas olanın ise ruh ve mana olduğunu belirtmiştir.³⁴ Sonuç olarak Bekir Topaloğlu ve Orhan Türkdoğan'ın da dedikleri gibi, Topçu'nun sahip olduğu sosyalizm anlayışının insanı seven, insana acıyan, kalp terbiyesine, insana uzanma ve onu kurtarma ihtirasına dayanan ve içtimai adaleti gerçekleştirmeyi hedef edinen bir sosyalizm anlayışı olduğunu ifade edebiliriz.³⁵

Bütün bunlardan hareketle Nurettin Topçu'nun, İslâm dinî ve ahlâkına dayalı, ferdî menfaat, ihtiras ve çıkar çatışmalarının bir kenara atıldığı ve tam bir iradenin hâkim olduğu bir devlet idealine sahip olduğunu ifade edebiliriz. Bu ideal devletin üç ana davası veya meselesi vardır:

1- Kültür ve ahlâk davası: Bütün öğretim işleri ile din ve sanat çalışmalarından oluşur.

2- Adalet davası: Fertler arasındaki her türlü mukavele meselelerini, mülkiyet, maaş, miras ve her türlü kazanç şekillerini çözümlenmeyi içine alır.

3- Çalışma davası: Ekonomi, sağlık, yol, vb. emek şekillerini halletmeyi içerir.³⁶

Temel meselelerini bu şekilde belirlediği idealindeki devletin, milli terbiye gayesine bağlı millet mektebi olduğunu ve temelinde bir iktisat devleti olmayıp ahlâk devleti olduğunu ifade etmektedir.³⁷

Milli devlet, milletin yüzyıllara gömülü iradesini dış tesirlerden koruyarak yaşatan devlettir. O, kur'a ve kumar usulüyle kurulmaz. Yüzlerce yıllık, bazen bin yıllık alın terinden ve Hak uğruna dökülen kız kanından hayat alır. Milli devletin siyaset planı başka devletlerle yarışma değil, ne pahasına olursa olsun, bu emellerin memleket hayatına ahtapot gibi uzanan köklerini kazıyıp atmaktır. Milli devletin ne yabancı okulu, ne de ortak pazarı olacaktır. Milli devletin çocuğu, para ile değil, millete verdiği taahhülle okur ve millet hizmetine verdiği söz ile okulun kapısından girer. Milli devlet, fertlerinin büyük binalar yapmasıyla değil, halk için büyük ve mükemmel yolların açılmasıyla ögünen devlettir. Şehirlerinde dolaşan otomobillerin sayısını değil, yollarda

³¹ Necip Fazıl, *Bâbü'lî*, İstanbul, Büyük Doğu Yayınları 1976, s.359.

³² Nurettin Topçu, "Hareketin Otuz Yılı", *Hareket Dergisi*, sy.37 (Ocak 1969), s.9.

³³ Topçu, *Ahlâk Nizami*, s.132.

³⁴ Topçu, *Ahlâk Nizami*, s.120-135; amlf., "Sosyalizme Karşı Koyan Kuvvetler", *Hareket Dergisi*, sy.59 (Kasım 1970), s.6.

³⁵ Bekir Topaloğlu, "Gönlümün Dilinden", *Nurettin Topçu'ya Armağan*, s.146; Orhan Türkdoğan, *Ziya Gökalp Sosyolojisinde Bazı Kavramların Değerlendirilmesi*, Erzurum, A.Ü.İ.F.Yayınları 1970, s.66.

³⁶ Topçu, *Ahlâk Nizami*, s.170-171.

³⁷ Nurettin Topçu, *Yarınki Türkiye*, Yağmur Yayınevi, İstanbul 1972, s.323-324.

yürüyenlerin huzurunu artırmak milli devletin görevidir. Milli devlet, dinini ve dilini kutsal kurumlar halinde koruyabilen devlettir. Dindarın kin adamı ve dinsizin ruhsuz bir müteceviz olduğu yerde milli devlet kurulmamış veya çoktan yıkılmıştır. Milli devlet, kitabında ve okulunda kendi dilinin yabancı dillere üstünlüğünü yaşatabilen devlettir. İlmi yumruğa ve ahlakı dipçiğe hâkim kılan devlettir. Kanun kuvvetini her kuvvetin üstünde yaşatabilen devlettir. Milli devlet milletin tabanından değil, beyninden hayat alan devlettir. Paranın ve kalabalığın değil, Hakk'ın ve aşkın devletidir.³⁸

Sonuç

Sonuç olarak ifade etmek gerekirse Nurettin Topçu devleti belirli bir kara parçasında hâkimiyetle yaşayan insanların oluşturmuş olduğu manevi birlik olarak görmektedir. Devlette esas olan iktidar, yani yönetici iradedir. Mutlak anlamda iyi devlet şekli ve her dönem geçerli olan ebedi devlet şekli diye bir şey olmaz. Devletin iyi olup olmadığını iktidar gücünü elinde bulunduranların durumu, ruh ve ahlak yapıları belirler.

Demokrasi geçmiş insanların zulmünden kaçan insanlık için geçici bir süre sığınılacak liman olabilir, ancak bir dünya cenneti değildir. Demokrasiyi özellikle fert ve toplumda meydana getirdiği ahlaki zafiyetler açısından eleştirmektedir.

Ona göre sorumluluk sahibi, otoriteli, Allah'a hesap verme şuurunda olan ve yıkıcı hareketleri engellemeye kabiliyetli idare şekli en iyi devlet şekli olmaktadır. Bu devletin; kültür ve ahlak, adalet ve ekonomi gibi üç temel davası vardır. En iyi devlet şekli olarak ifade ettiği bu devletin en güzel örneklerini Hz. Ömer ile Yavuz Sultan Selim'de görmekteyiz.

³⁸ Topçu, *Devlet ve Demokrasi*, s. 115-118.

Kaynaklar

- Necip Fazıl, *Bâbüâli*, İstanbul, Büyük Doğu Yayınları 1976.
- Tabakoğlu, Ahmet, “Nurettin Topçu’da Devlet Anlayışı”, *Nurettin Topçu’ya Armağan*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1992, s. 72-74.
- Topaloğlu, Bekir, “Gönlümün Dilinden”, *Nurettin Topçu’ya Armağan*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1992, ss. 143-146.
- Topçu, Nurettin, *Ahlâk Nizamı*, Hareket Yayınları, İstanbul 1970.
- _____, *Büyük Fetih*, İstanbul, Hareket Yayınları 1968.
- _____, *Büyük Fetih*, İstanbul, Hareket Yayınları 1968.
- _____, *Devlet ve Demokrasi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1998.
- _____, “Din Eğitimi”, *Türkiye'nin Maarif Davası*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1997.
- _____, “Hareketin Otuz Yılı”, *Hareket Dergisi*, sy.37 (Ocak 1969), s. 9-11.
- _____, *İradenin Davası*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1998.
- _____, *Milliyetçiliğimizin Esasları*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1978.
- _____, “Sosyalizme Karşı Koyan Kuvvetler”, *Hareket Dergisi*, sy.59 (Kasım 1970), s.6-8.
- _____, *Sosyoloji*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2001.
- _____, “Türk Milliyetçiliği ve Komünizm”, *Hareket Dergisi*, sy.32 (Ağustos 1968), s.4-7.
- _____, *Yarınki Türkiye*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1997.
- Türkdoğan, Orhan, *Ziya Gökalp Sosyolojisinde Bazı Kavramların Değerlendirilmesi*, Erzurum, A.Ü.İ.F.Yayınları 1970.
- Ünal, Vehbi, “Nurettin Topçu’nun Düşünce Sisteminde Devlet ve Demokrasi”, *CÜ. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2010, sy. 2, s. 469-485.